

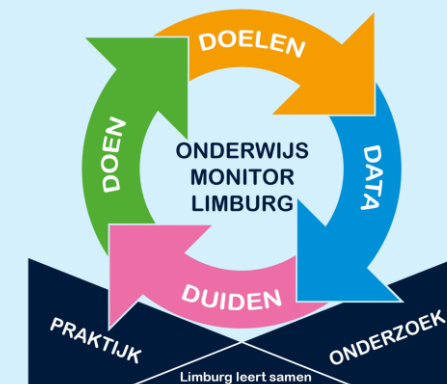
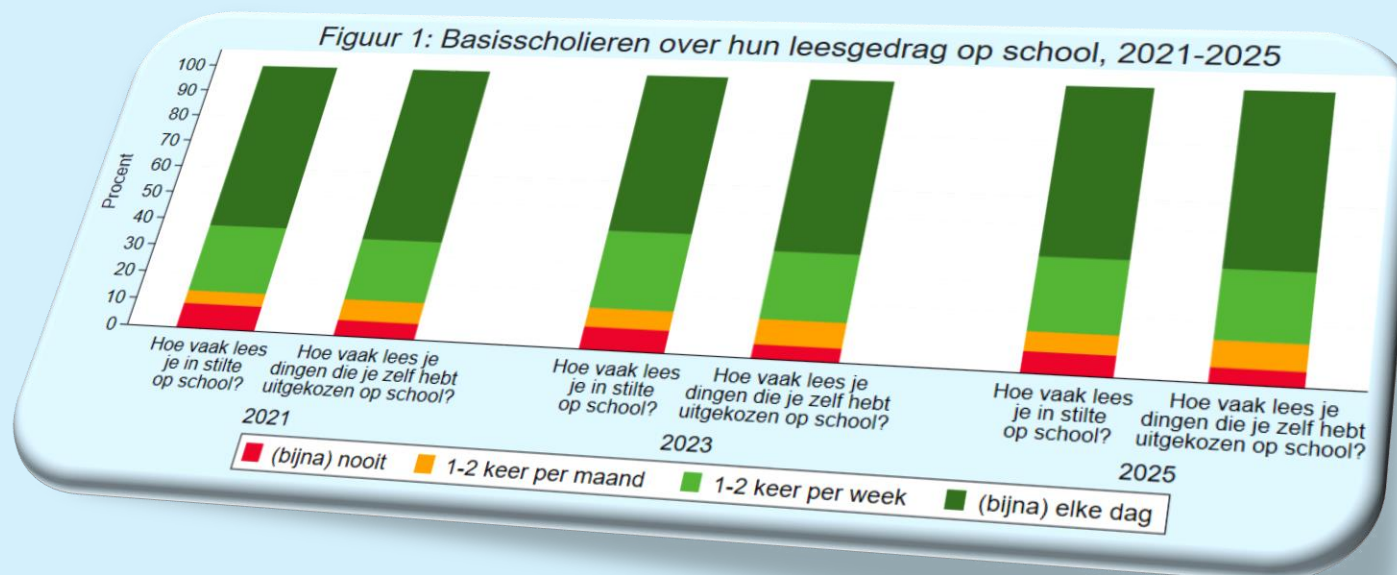
Leesgedrag van Limburgse basisscholieren

2021-2025

Onderzoek op basis van de
OnderwijsMonitor Limburg

Maart 2026

Vera Ronda
Lynn van Vugt
Mélanie Monfrance

Introductie

Recente literatuur laat zien dat het leesgedrag van Nederlandse basisschoolleerlingen de afgelopen jaren onder druk staat. Het leesplezier van leerlingen daalt al een aantal jaren.¹ Zowel het plezier in lezen in de klas als het plezier wanneer de leraar over een boek vertelt, daalt sinds 2012, en sinds 2019 zelfs sterker.² Wel blijkt de interactie in de klas over wat er gelezen wordt belangrijk te zijn: als een leraar meer aan leesbevorderende activiteiten doet, lezen leerlingen iets vaker en met meer plezier dan als de leraar dit niet doet.²

Deze neerwaartse ontwikkeling in het leesgedrag van basisschoolleerlingen, zowel in het vrijetijdslezen als, in mindere mate, op school, kan mogelijk ook invloed hebben op de leesvaardigheid. Internationaal vergelijkend onderzoek (PIRLS) liet zien dat Nederlandse basisschoolleerlingen in 2016 nog bovengemiddeld presteerden³, terwijl hun leesvaardigheid in 2021 rond het internationale gemiddelde lag.⁴ Ook bij internationaal onderzoek van vijftienjarigen (PISA) zien we een sterke daling in leesvaardigheid in Nederland.⁵ Deze bevindingen sluiten aan bij eerdere aanwijzingen dat een dalende leesfrequentie mogelijk samenhangt met minder sterke groei in leesvaardigheid.

In deze factsheet

Vanwege het belang van inzicht in het leesgedrag van leerlingen verzamelt de [OnderwijsMonitor Limburg](#) hierover informatie van basisscholieren uit groep 8 sinds 2021. Het gaat hierbij om zelfrapportage door leerlingen. In deze factsheet zetten we de resultaten op een rij. We bekijken de onderdelen:

- ❖ Trends tussen 2021-2025
- ❖ Verschillen in die trend tussen jongens en meisjes
- ❖ Verschillen in die trend naar opleidingsniveau ouders
- ❖ Verschillen in die trend naar regio

Als uw school/bestuur heeft deelgenomen, kunt u ook cijfers voor uw eigen school/bestuur inzien in de digitale terugkoppeling, via [deze link](#). Hiervoor is de inlogcode nodig die bestuurders en schoolleiders van deelnemende scholen hebben ontvangen. Indien u deze niet (meer) heeft, e-mail dan naar: oml-sbe@maastrichtuniversity.nl.

Resultaten in het kort

Leesgedrag op school

- ❖ Over het algemeen zien we geen significante verschillen in het leesgedrag op school over de jaren heen.
- ❖ Vanaf 2025 geven meisjes aan meer te lezen op school, in 2021 en 2023 zagen we geen verschillen tussen jongens en meisjes.
- ❖ We zien geen verschillen in leesgedrag op school tussen leerlingen met verschillend opgeleide ouders.
- ❖ In 2021 lezen leerlingen in Midden-Limburg vaker op school, maar in 2023 zijn er geen verschillen tussen regio's in het leesgedrag op school. In 2025 laten leerlingen op scholen in Noord-Limburg en Parkstad-Limburg een hogere score zien dan leerlingen in Midden-Limburg en Sittard-Geleen.

Interactie met leraar

- ❖ Ten opzichte van 2021 is er in 2023 significant meer interactie met de leraar over wat leerlingen lezen. In 2025 is dit stabiel gebleven.
- ❖ Meisjes zijn meer interactie gaan ervaren met de leraar over wat ze hebben gelezen in 2025 en 2023 ten opzichte van 2021. Maar, binnen één jaar zien we geen verschillen tussen jongens en meisjes.
- ❖ In 2021 ervaren leerlingen met mbo-opgeleide ouders meer interactie met hun leraar over het lezen dan andere leerlingen, maar dit verschil is vanaf 2023 niet meer te zien.
- ❖ De interactie met de leraar over lezen is het laagst in Parkstad-Limburg en Sittard-Geleen. De interactie met de leraar over lezen is het laagst in Parkstad-Limburg en Sittard-Geleen. In 2025 Maastricht-Heuvelland gedaald, waardoor het verschil tussen Maastricht-Heuvelland en Parkstad-Limburg niet meer significant is.

Algemeen beeld

Tabel 1 geeft een beeld van de verdeling van de verschillende groepen leerlingen die in de data zijn vertegenwoordigd en genoemd worden in deze factsheet.

Tabel 1. De verschillende groepen leerlingen in de OML, in absolute aantallen en percentages (2021-2025).

Geslacht	Aantal leerlingen	Percentage
Jongens	11.045	49,71
Meisjes	11.173	50,29
Opleiding ouders		
Maximaal mbo	2.772	12,48
Hbo	3.152	14,19
Wo	1.656	7,45
Onbekend	14.638	65,88
Regio		
Noord-Limburg	5.346	24,06
Midden-Limburg	3.843	17,30
Sittard-Geleen	2.718	12,23
Maastricht-Heuvelland	4.216	18,98
Parkstad-Limburg	6.095	27,43
Totaal	22.686	

Leesgedrag op school

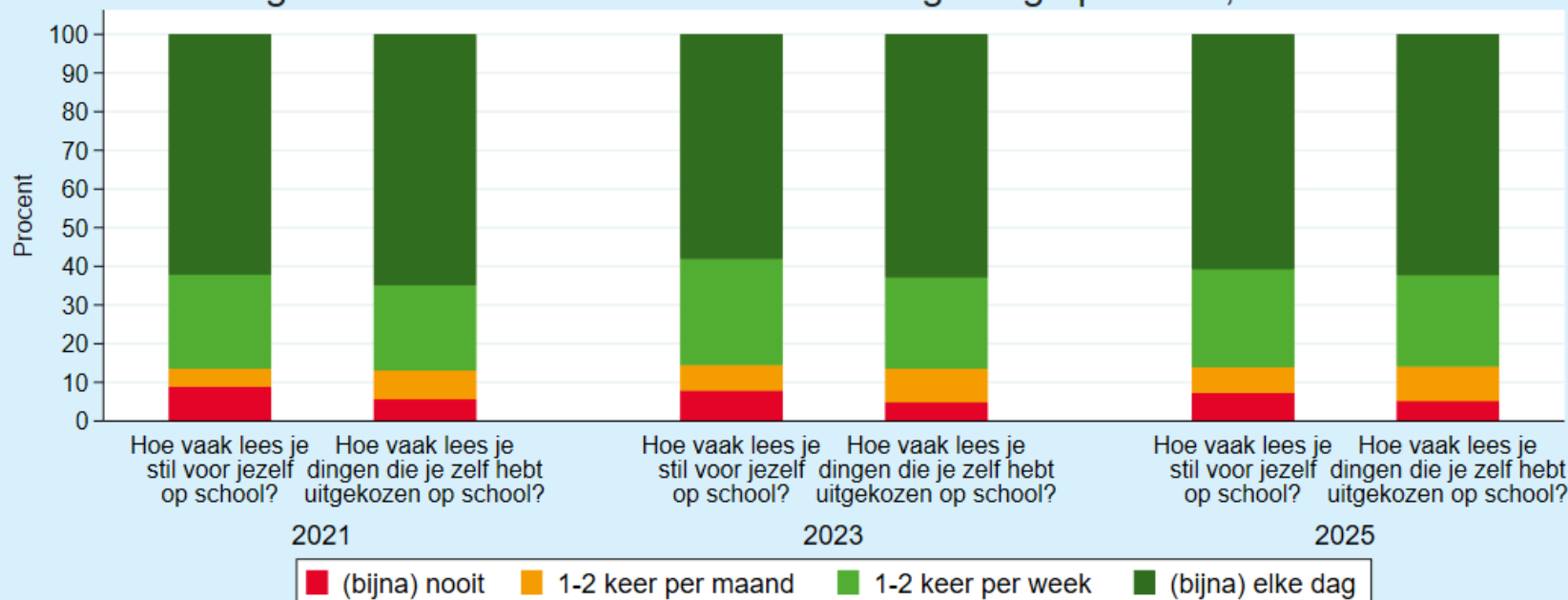
Om zicht te krijgen op het leesgedrag van leerlingen op school leggen we leerlingen sinds 2021 de volgende vragen voor die gebaseerd zijn op het internationale PIRLS-onderzoek³:

- Hoe vaak lees je stil voor jezelf op school?
- Hoe vaak lees je dingen die je zelf hebt uitgekozen op school?

Figuur 1 laat de gemiddelde antwoorden zien van leerlingen in groep 8. Het merendeel van de leerlingen geeft aan dat zij minstens 1 tot 2 keer per week op school in stilte lezen en boeken die zelf uitgekozen hebben (bijna 90%).

Om een algemeen beeld te krijgen van het leesgedrag van leerlingen op school, hebben we de stellingen samengevoegd in een index.* Op deze manier kunnen we de verschillen kwantificeren en de verschillen tussen groepen en over de tijd in kaart brengen maken. Hoe hoger de score op de index hoe vaker de leerlingen zeggen op school in stilte en stukken van eigen keuze, te lezen.

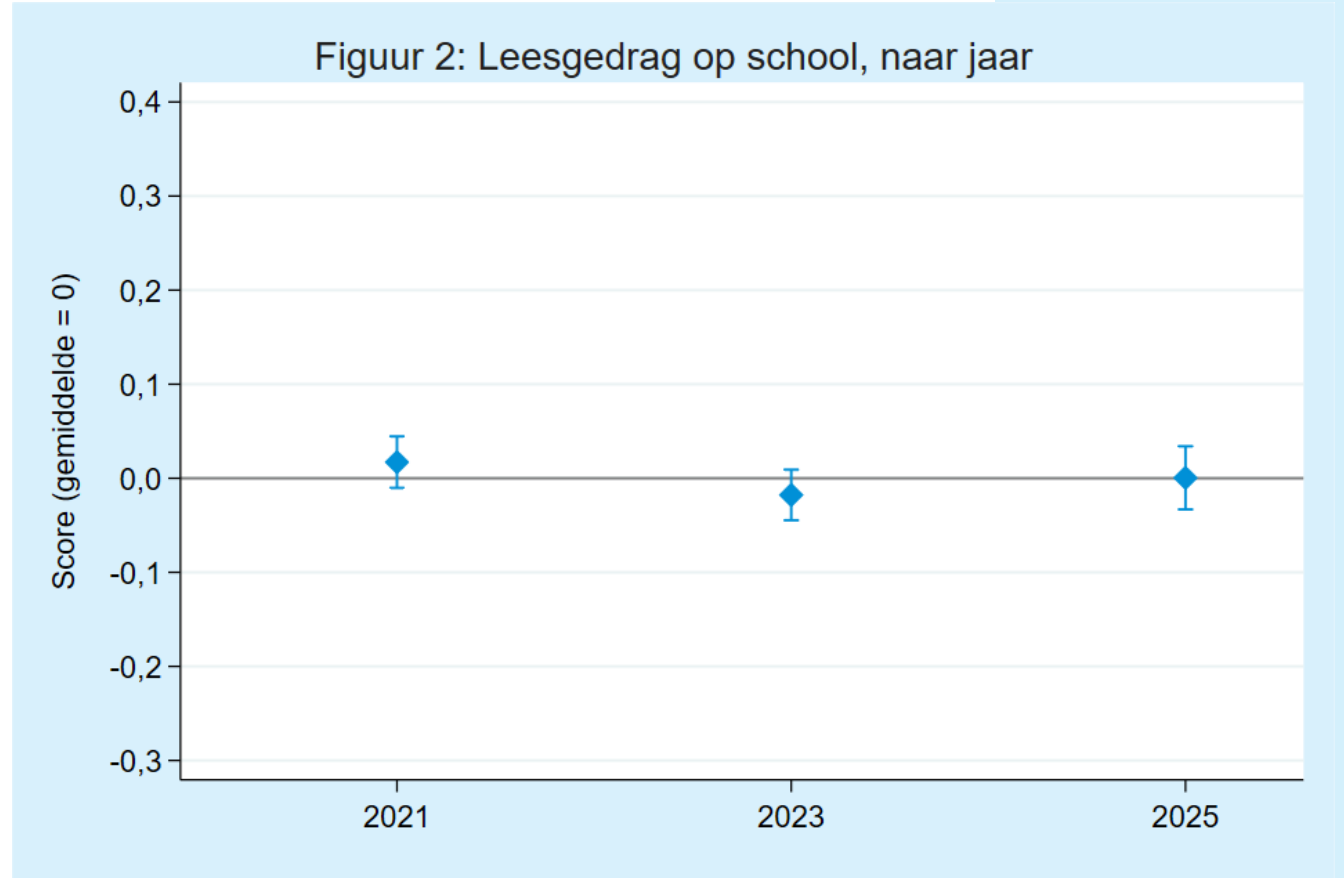
Figuur 1: Basisscholieren over hun leesgedrag op school, 2021-2025

* De betrouwbaarheid (cronbach's alpha) van de index is 0.72. Dit is een goed resultaat. De indices zijn gestandaardiseerd met gemiddelde 0 en standaarddeviatie 1. Het gemiddelde is bepaald voor alle leerlingen over alle schooljaren.

Leesgedrag op school naar jaar

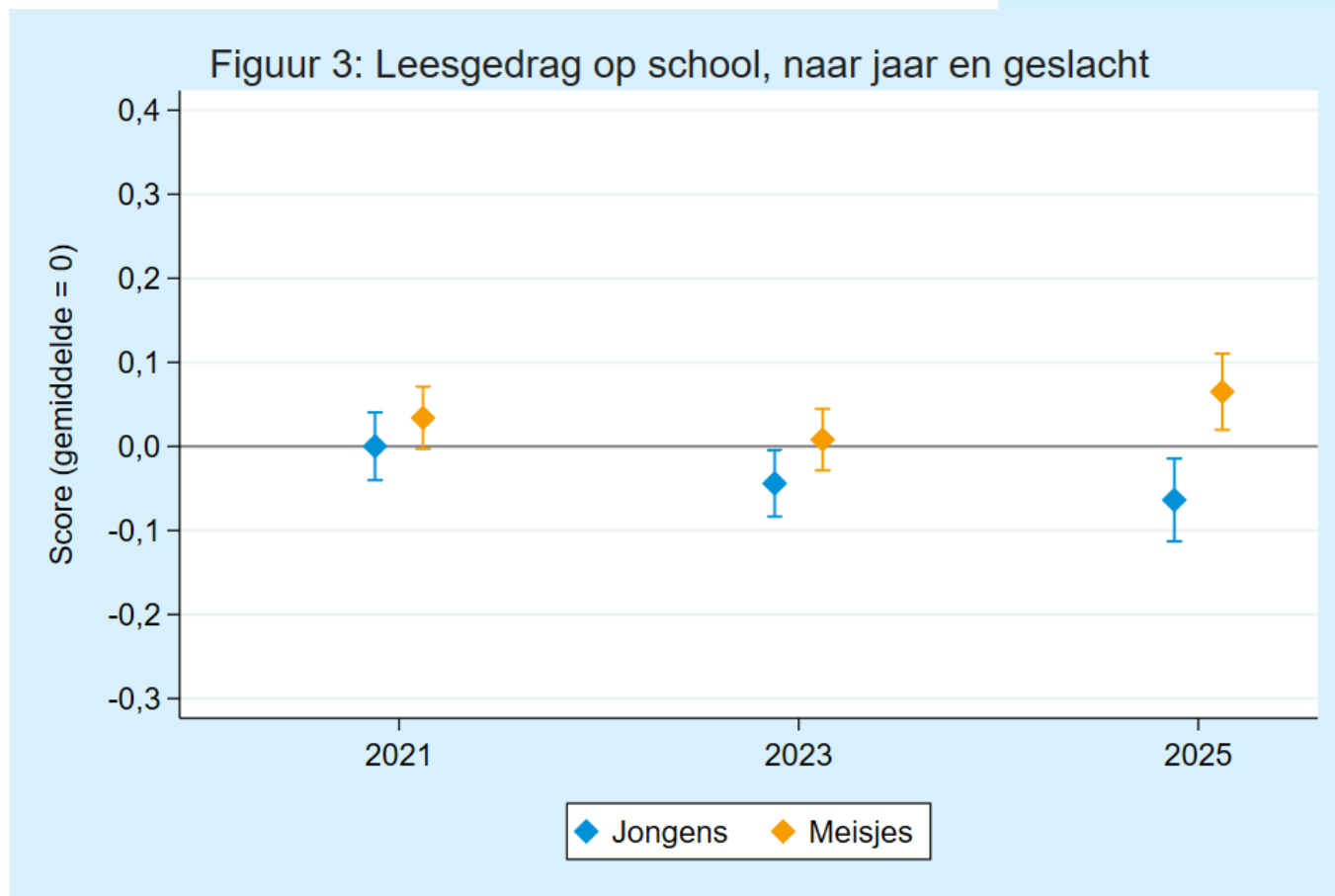
In Figuur 2 is de gemiddelde score voor leesgedrag op school te zien. Over het algemeen zijn er geen significante verschillen te zien over de jaren heen.

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Leesgedrag op school naar geslacht

Figuur 3 laat de verschillen zien tussen jongens en meisjes wat betreft het leesgedrag op school. De figuur laat zien dat er in 2021 en 2023 gemiddeld genomen geen betekenisvolle verschillen zijn tussen jongens en meisjes. Echter, in 2025 zien we wel een betekenisvol verschil: meisjes geven aan meer op school te lezen dan jongens.

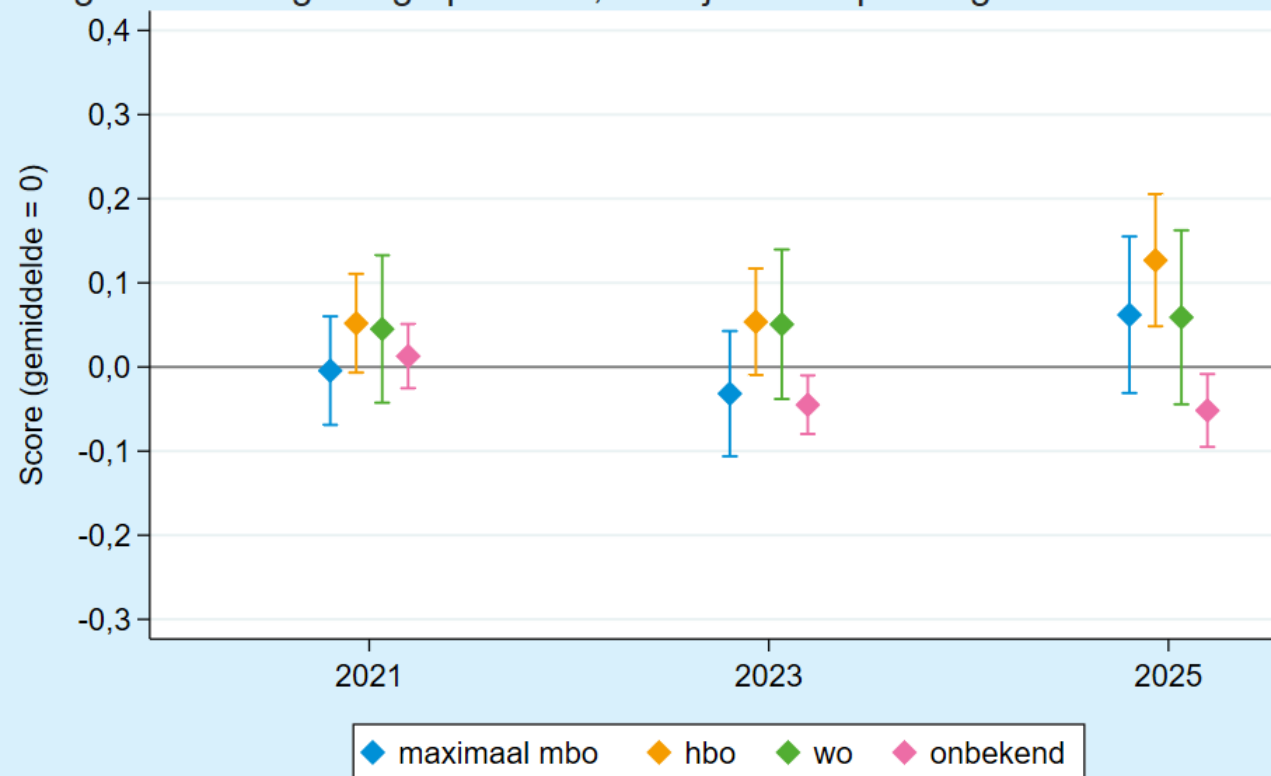

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor leeftijd, opleiding ouders en regio.

Leesgedrag op school naar opleidingsniveau ouders

Figuur 4 laat de verschillen zien tussen leerlingen met verschillend opgeleide ouders wat betreft het leesgedrag op school. De figuur laat zien dat er gemiddeld genomen geen verschillen zijn op basis van het opleidingsniveau van ouders.

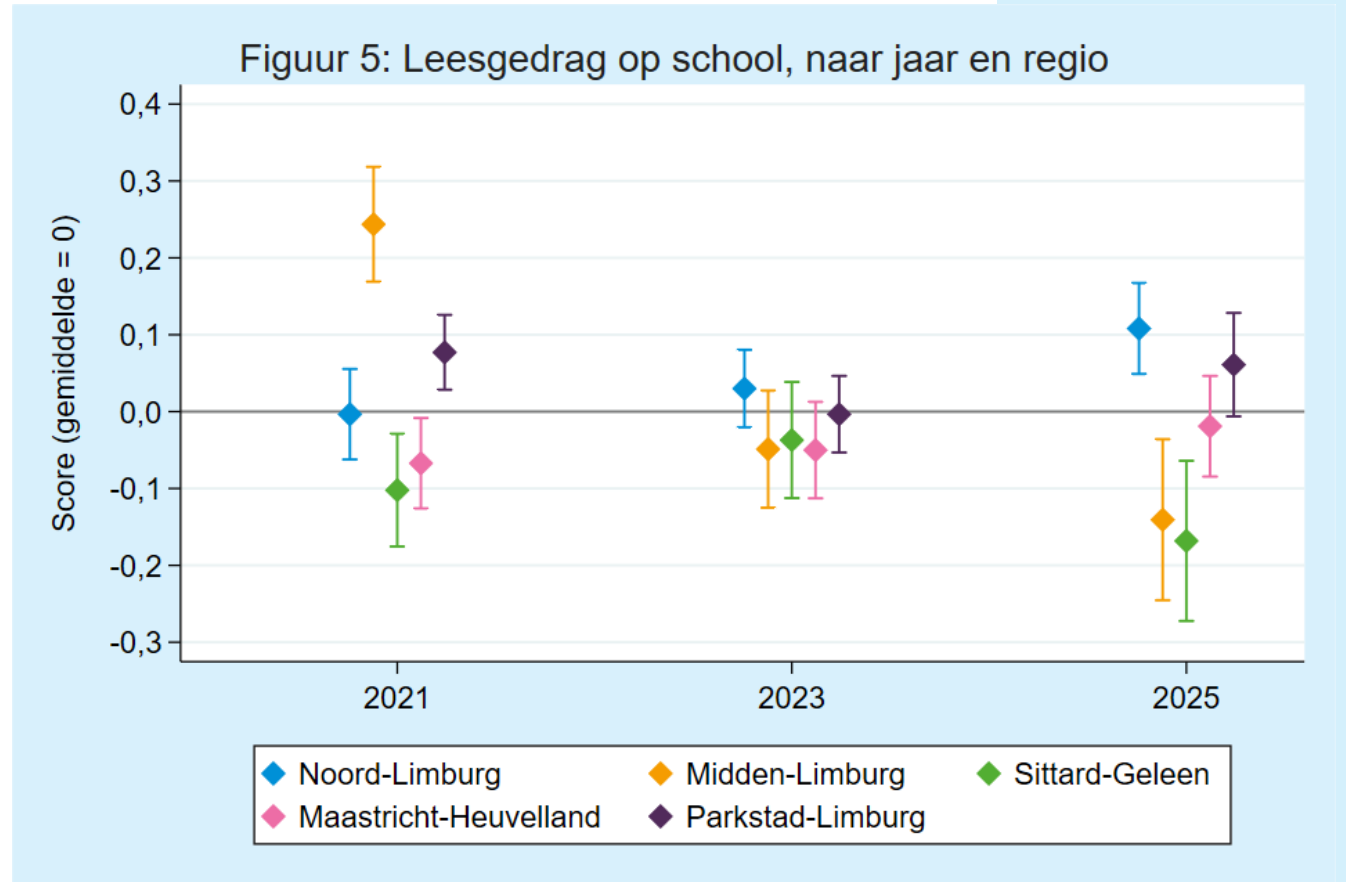
Figuur 4: Leesgedrag op school, naar jaar en opleidingsniveau ouders

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, en regio.

Leesgedrag op school naar regio

Figuur 5 laat de verschillen zien in leesgedrag van leerlingen op school tussen Limburgse regio's. Tussen 2021 en 2025 zien we een daling in Midden-Limburg, terwijl de andere regio's vrij gelijk zijn gebleven. In 2021 zijn de scores van Maastricht-Heuvelland en Sittard-Geleen lager dan die in Parkstad-Limburg en Midden-Limburg, maar in 2023 zijn er geen verschillen tussen regio's in het leesgedrag op school. Opvallend is dat de verschillen die we in 2023 niet zagen in 2025 weer aanwezig zijn: in 2025 laten leerlingen op scholen in Noord-Limburg en Parkstad-Limburg een hogere score zien dan leerlingen in Midden-Limburg en Sittard-Geleen. De score in Maastricht-Heuvelland is gelijk gebleven.

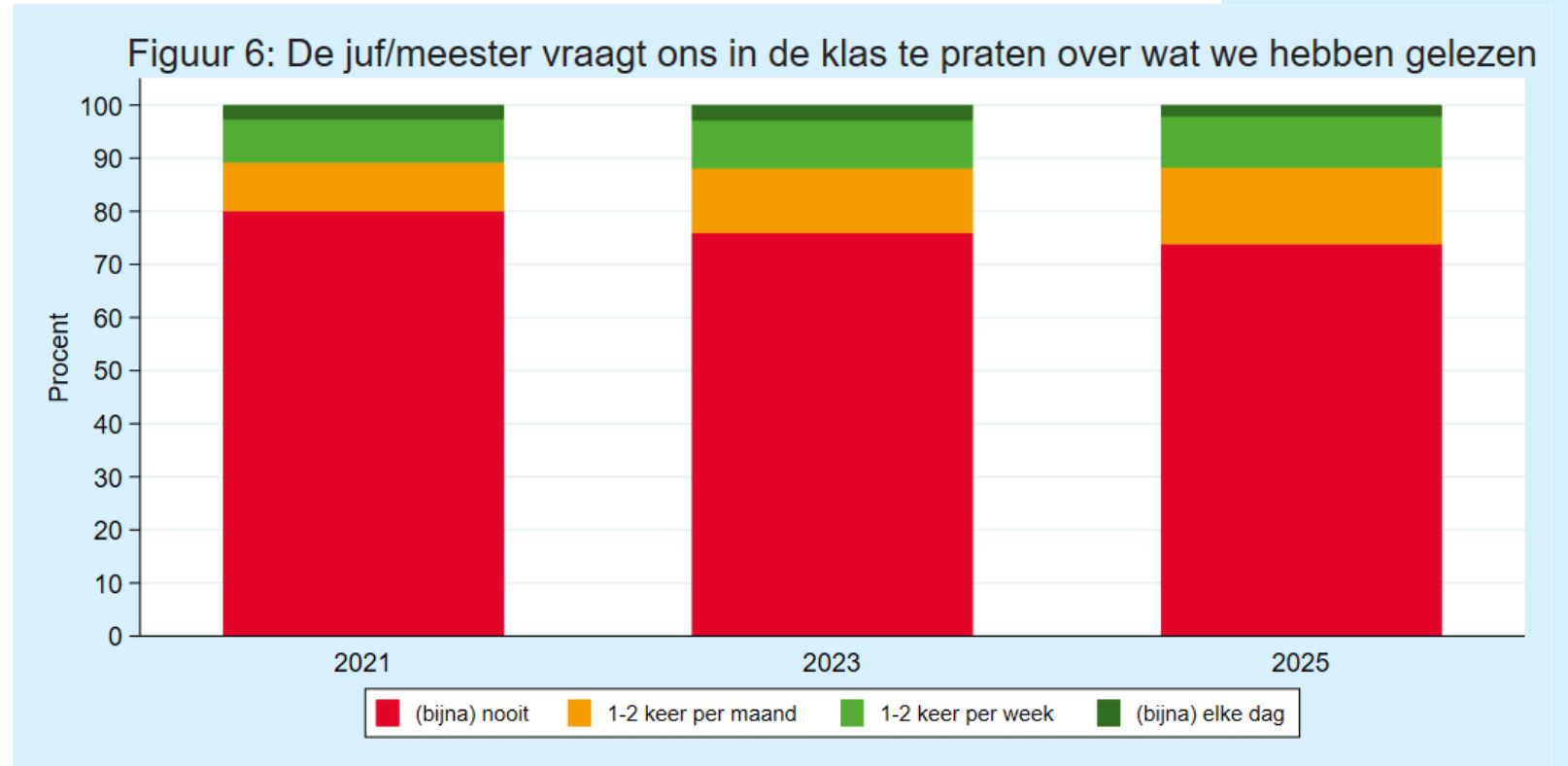
Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, en opleiding ouders.

Interactie met leraar over lezen

Verder hebben we leerlingen een stelling voorgelegd over de interactie met de leraar. We hebben hen gevraagd hoe vaak ze met de leraar praten over wat ze hebben gelezen. Ook deze stelling is ontleend aan de internationale PIRLS-studie.³

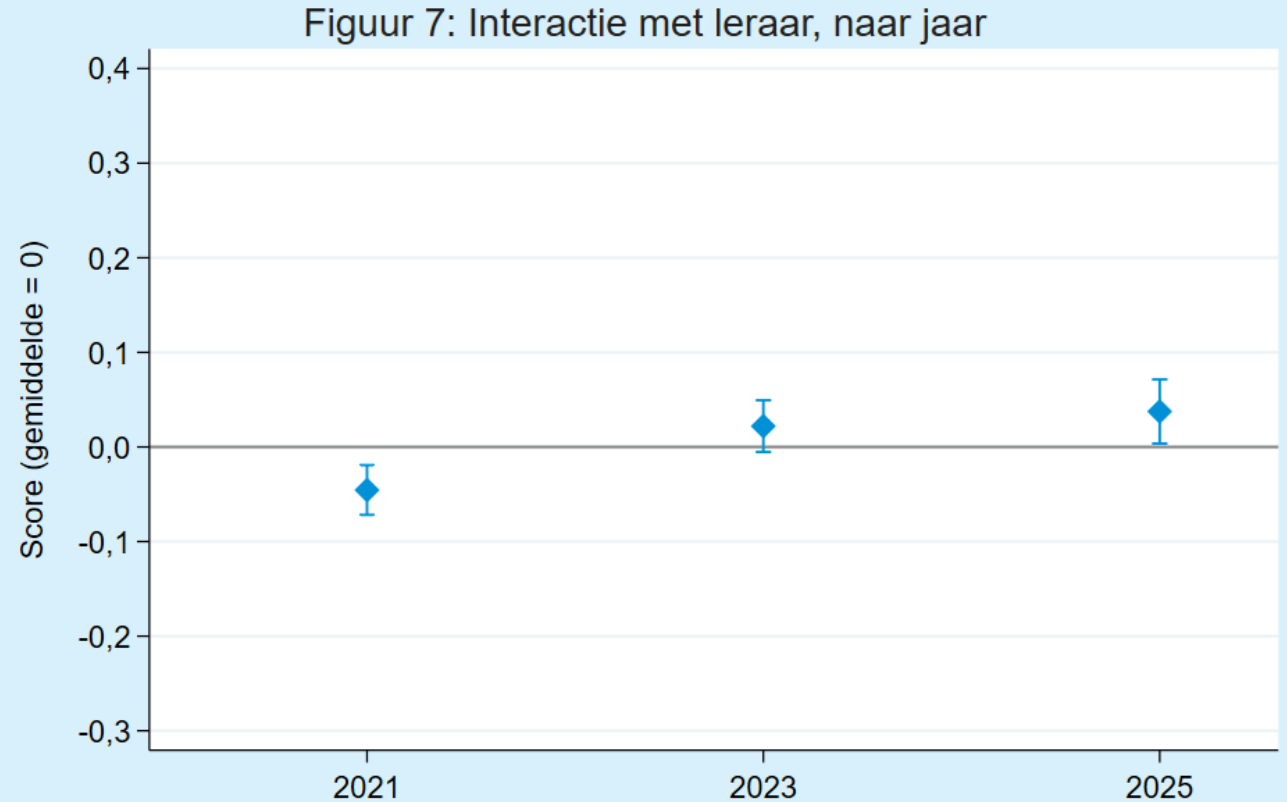
Figuur 6 laat de antwoorden zien van leerlingen in groep 8 uit Limburg op deze stelling. We zien een hele lichte daling in het percentage leerlingen dat aangeeft (bijna) nooit met de juf of meester te praten of wat ze gelezen hebben.

Om een algemeen beeld te krijgen van de interactie met de leraar over wat de leerling leest, hebben we de stelling gestandaardiseerd. Op deze manier kunnen we de verschillen kwantificeren en de verschillen tussen groepen en over de tijd in kaart brengen. Een hogere score op de schaal betekent dat leerlingen meer interactie met hun leraar hebben over lezen.

Interactie met leraar over lezen naar jaar

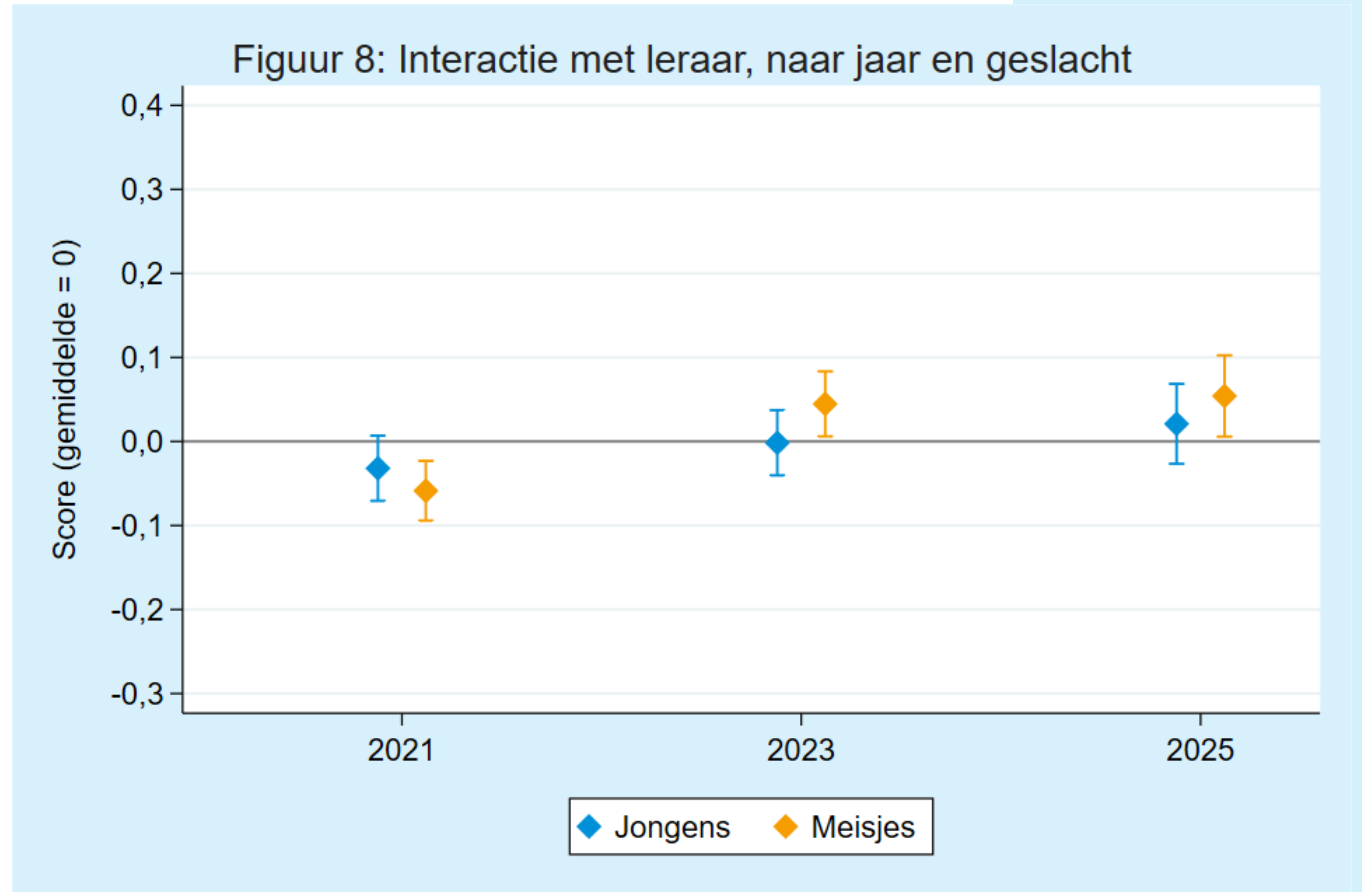
Figuur 7 toont de gemiddelde score van de interactie met de leraar. Vanaf 2023 zien we een significante stijging wat betreft de interactie in de klas over wat leerlingen lezen ten opzichte van 2021, maar tussen 2023 en 2025 blijft dit stabiel.

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Interactie met leraar over lezen naar geslacht

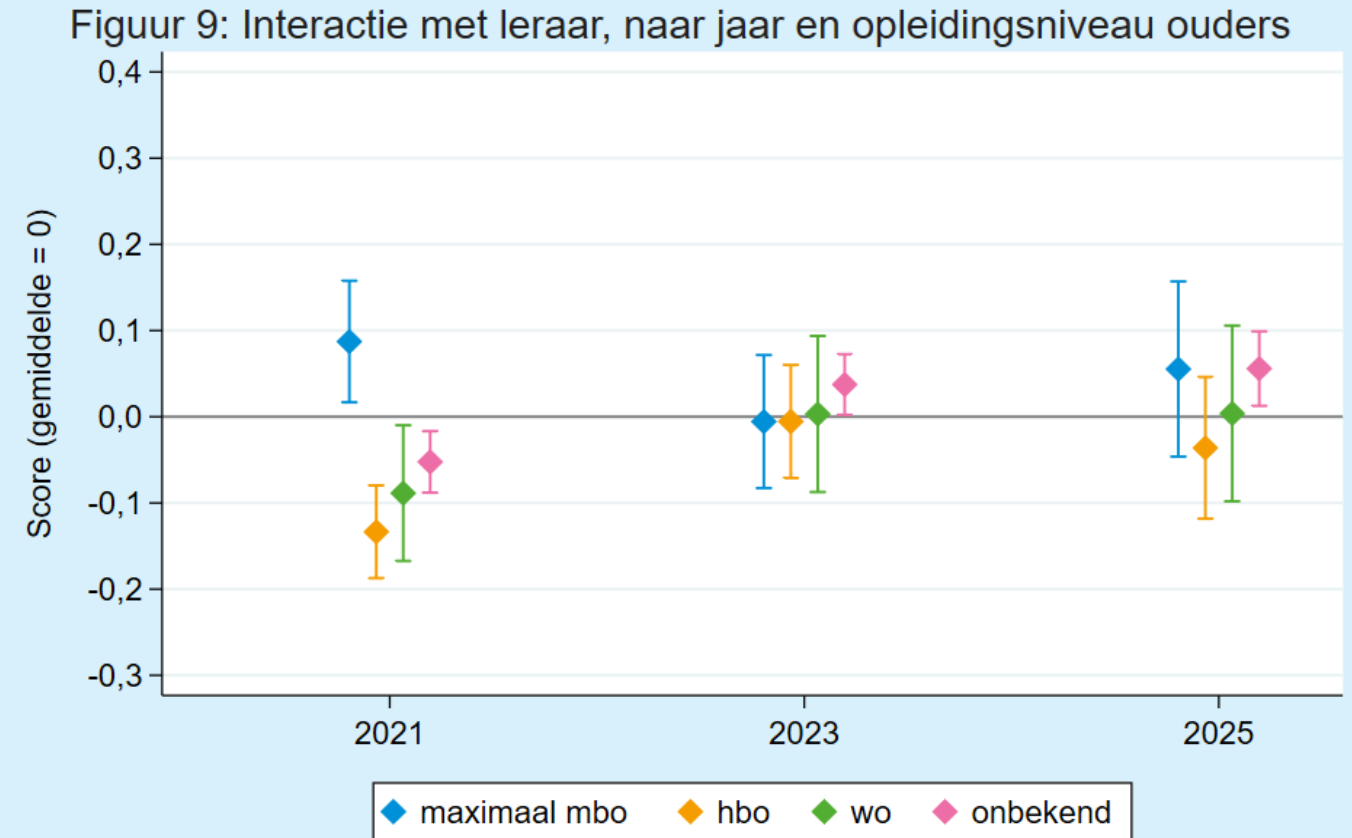
Figuur 8 laat de verschillen zien tussen jongens en meisjes in de interactie met de leraar over lezen. De figuur laat zien dat er geen systematische verschillen zijn tussen jongens en meisjes binnen een bepaald schooljaar. Wel zien we dat meisjes meer interactie ervaren met de juf of meester over wat ze hebben gelezen in 2023 en 2025 ten opzichte van 2021.

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor leeftijd, opleiding ouders en regio.

Interactie met leraar over lezen naar opleidingsniveau ouders

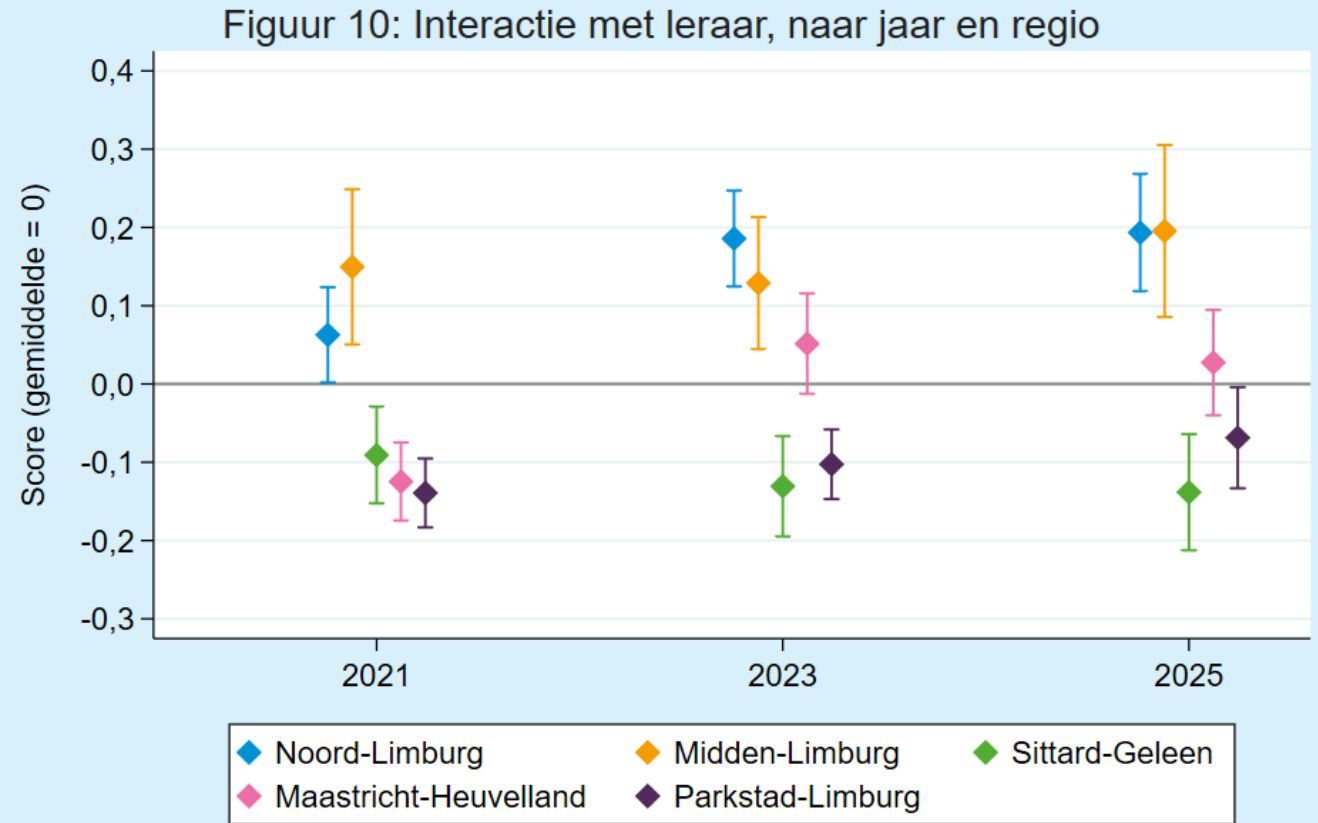
Figuur 9 laat de verschillen zien in de interactie met de leraar tussen leerlingen met verschillend opgeleide ouders. De figuur laat zien dat in 2021 leerlingen met maximaal mbo-opgeleide ouders significant meer interactie ervaarden met hun leraar over het lezen dan andere leerlingen. Echter, vanaf 2023 zien we geen verschillen meer op basis van opleidingsniveau ouders.

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, en regio.

Interactie met leraar over lezen naar regio

Figuur 10 laat de verschillen zien tussen Limburgse regio's. In 2021 was de interactie met de leraar in groep 8 het hoogst in Midden- en Noord-Limburg. In 2023 is ook Maastricht-Heuvelland bij dit groepje gekomen. In 2025 zien we vrijwel hetzelfde beeld als in 2023 alleen is de interactie met de leraar in Maastricht-Heuvelland gedaald, waardoor het verschil tussen Maastricht-Heuvelland en Parkstad-Limburg niet meer significant is.

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, en opleiding ouders.

Aanbevelingen voor de praktijk

Uit onderzoek blijkt dat de rol van leraren bij het bevorderen van leesgedrag zeer belangrijk is.⁶ Zij kunnen het leesgedrag van leerlingen stimuleren door duidelijke en effectieve leesinstructie te geven en door te zorgen voor goed opgebouwde leeslessen. Daarbij draait het bij de leraar om pedagogisch handelen en het werken met een evaluatieve cyclus. Op schoolniveau is het bovendien van belang dat er een passend differentiatiemodel wordt gekozen en dat er voldoende tijd voor lezen op het rooster staat. Voor een uitgebreide uitwerking hiervan, zie Houtveen en anderen.⁷

In 2016 is een grootschalige studie uitgevoerd naar de effectiviteit van leesinterventies. De onderzoekers hebben onder meer laten zien dat het vooral zinvol is te investeren in programma's die aansluiten bij de interesses van leerlingen, hun gevoel van autonomie versterken, inzetten op sociale interactie rond boeken, leerlingen ondersteunen bij het formuleren van (beheersings)doelen en hun gevoel van competentie vergroten.⁸

Ook Stichting Lezen geeft aan dat lezen een grote bijdrage levert aan diverse domeinen van de taalontwikkeling: woordenschat, begrijpend lezen, basisvaardigheden, technisch lezen en spelling.⁹ Onderzoek laat wel zien dat de positieve effecten van lezen op taalontwikkeling vooral komen door vrijwillig lezen in de vrije tijd, omdat dit uit autonome motivatie gebeurt. Vrij lezen op school is vaak verplicht en helpt vooral gemotiveerde leerlingen; ongemotiveerde leerlingen kunnen er juist een grotere afkeer van krijgen. Daarom is het belangrijk om bij vrij lezen op school vooral te werken aan het ontwikkelen van autonome leesmotivatie, niet alleen aan meer leeskilometers.¹⁰ Leesmotivatie is een belangrijke voorwaarde om leerlingen meer te laten lezen. In een volgende factsheet gaan we verder in op de leesmotivatie van Limburgse leerlingen. Dan gaan we ook nader in op de inhoud van effectieve interventies voor leesmotivatie.

Bronnen

- ¹ Stichting Lezen. (2023). Monitor de Bibliotheek op school Samenvatting landelijke analyse primair onderwijs 2022- 2023. Zie [link](#)
- ² Onderwijsinspectie (2022). Grotere leesvaardigheid bij meer lezen voor eigen plezier en meer vertrouwen in eigen vaardigheid. Zie [link](#)
- ³ Gubbels, J., Netten, A., & Verhoeven, L. (2016). Vijftien jaar leesprestaties in Nederland. Expertisecentrum Nederlands. Zie [link](#)
- ⁴ Swart, N. M., Gubbels, J., in 't Zandt, M., Wolbers, M. H. J., & Segers, E. (2023). PIRLS-2021: Trends in leesprestaties, leesattitude en leesgedrag van tienjarigen uit Nederland. Expertisecentrum Nederlands. Zie [link](#)
- ⁵ Meelissen, M.R.M., Maassen, N.A.M., Gubbels, J., van Langen, A.M.L., Valk, J., Dood, C., Derks, I., In 't Zandt, M., & Wolbers, M. (2023). Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht. Universiteit Twente. Zie [link](#)
- ⁶ Brokamp, S., Houtveen, A.A.M., & van de Grift, J.C.M. (2019). The relationship among students' reading performance, their classroom behavior, and teacher skills. The Journal of Educational Research. 112. 1-11.
- ⁷ Houtveen, A.A.M., Brokamp, S.K., & Kunst, J. (2019). Doelgericht werken aan opbrengsten (herziene versie): Systematisch Werken aan Verbetering van het Onderwijs bij Aanvankelijk en Voortgezet Lezen. Utrecht. Zie [link](#)
- ⁸ Van Steensel, R., Van der Sande, L., Bramer, W., & Arends, L. (2016) Effecten van leesmotivatie-interventies: Uitkomsten van een meta-analyse. Zie [link](#)
- ⁹ Stichting Lezen (2021). Meer lezen beter in taal – po: effecten van lezen op taalontwikkeling. Zie [link](#)
- ¹⁰ Van der Sande, L., Wildeman, I., Bus, A. & van Steensel, R. (2019). Lezen stimuleren via vrij lezen, boekgesprekken en appberichten. Stichting Lezen Reeks, deel 31. Zie [link](#)